ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Сайко М. А.
аспірант катедри германської філології та перекладу
Інституту філології
Київського національного університету
імени Тараса Шевченка

Сучасна медицина розвивається сьогодні надзвичайно стрімко. Практично щодня здійснюються відкриття, з'являються нові технології, а тому і означення, які мають попит не лише в медичних установах, але й серед приватних осіб. Медична література досягла високого ступеня інтернаціоналізації та насичености міжнародними термінами та термінологічними скороченнями.

Актуальність вивчення проблем перекладу медичної термінології українською мовою полягає не лише в досліджуванні перекладознавчих аспектів відтворення термінології, але й у стандартизації української медичної терміносистеми. Тому метою запропонованої розвідки є виокремлення найважливіших проблем відтворення медичної термінології українською мовою, аби посприяти поступові на шляху до їхнього вирішення. Об'єктом дослідження є медичні терміни німецької й української мов.

Перекладознавці часто виділяють декілька основних проблем, що виникають під час перекладу текстів медичного спрямування, не зауважуючи до цього, які з них мають універсальний характер, а які виникають під час роботи з конкретними мовами. Квебекський лінгвіст М. Руло, наприклад, працюючи з англійською та французькою мовами, виокремлює наступні труднощі: узусні особливості, мінливість термінології, термінологічна синонімія, термінологічна епонімія, розбіжність афіксів у словах одного походження, невисока якість спеціялізованих дво- та багатомовних словників [1, с. 144].

Здійснімо спробу виокремлення проблем, з якими може стикатися український перекладач, що працює з німецькими медичними текстами:

Проблема 1: *брак двомовних і багатомовних лексикографічних джерел.*

Якщо перекладач недостатньо володіє рідною та чужоземною медичною термінологією та *«не може оперувати певними поняттями, обмежуючись лише словниковими відповідниками, то переклад буде поверховим, надто дослівним, скоріше калькою, ніж розкодуванням засобами мови перекладу інформації, яка закладена в іншомовному тексті. Таким чином, одним із факторів адекватного перекладу виступає пошук міжмовних термінологічних еквівалентів»* [2, с. 80–81]. Отож, не рекомендується обмежуватись словниковими відповідниками. Виникає риторичне питання: якими? Слід не забувати про той факт, що в природі на сьогодні існує лише один німецько-український медичний словник. Проте його оприлюднили майже століття тому (Берлін) і знайти його звичайним перекладачам в Україні не буде легким завданням.

Навіть більше, оскільки медицина розвивається надзвичайно швидко, кількість термінів збільшується з кожною науковою медичною студією та з кожним відкриттям.

Проблема 2: *внутрішньотекстова та позатекстова термінологічна неоднорідність.*

З огляду на сучасні масштаби розвитку медицини та глобальної інтернаціоналізації не лише науки, але й інших сфер життя, термінологи стикаються з низкою надважливих завдань, що полягають у стандартизації термінології. Наприклад, німецький термін *Entzugssyndrom* має в українській мові декілька синонімічних відповідників: *абстинентний синдром, синдром залежности, синдром післядії, синдром рикошету*. Звичайно, про їхню термінологічну значущість можна дискутувати.

Проблема 3: *викривлена мовна норма*.

Використання української термінології наближеної до російських зразків є сьогодні цілковитою реальністю. Тому можна стверджувати, що медична терміносистема потребує не лише наукового обґрунтування, але й фахово́ї стандартизації.

Для прикладу візьмімо відповідник лексеми *Gebrauchsanweisung* в українській мові. Розгляньмо частоту вживання п'яти прийменників у статтях всемережжя в словосполуці *«інструкція ... медичн(ого/ому) застосуванн(я/ю) лікáрського засобу»*:

Прийменник	з	по	для	щодо	до
%	43	34	11	8	4

Найкращим прийменником у словосполуці є *для*, позаяк інструкція – це інструмент для чогось, хоч він і посідає третє місце серед інших.

У цьому контексті варто виокремити чинники, що обумовлюють порушуване питання: *історично-політичний, соціокультурний, професійний та лінгвістичний* (існування цілком протилежних підходів до вирішення проблеми).

Проблема 4: *перекладова практика*.

До проблеми перекладової практики належить низка лінгвістичних питань, що охоплює питання відтворення окремих класифікацій термінів українською мовою. Сюди належать:

– *Фальшиві друзі перекладача*: **die Cellulite** – *целюліт*; **die Cellulitis / Zellulitis** – *запалення м'яких тканин (флегмона)*.

– *Відтворення термінологічних скорочень*: **Adipositas p.m.** – *ожиріння другого ступеня.* Найкращим джерелом для дослідження значення термінологічних скорочень є наразі електронний ресурс www.medizinische-abkuerzungen.de. Скорочення *p.m.* у цьому контексті зовсім не означає *post mortem* чи *Punctum maximum*, як подає більшість лексикографічних джерел [3]. Скорочення *p.m.* у цьому випадку означає *per magna*, себто *величезний, надмірний, гігантський*. Оскільки для *Adipositas p.m.* характерний ІМТ>35, то йдеться про ожиріння другого ступеня.

– *Відтворення складних термінів як неодмінного з'явища медичної терміносистеми*: **der Rabenschnabelarmmuskel** – *дзьобо-плечовий м'яз;* **die Samenbläschenschleimhaut** – *слизова оболонка сім'яного пухирця*.

– *Відтворення епонімів та епонімна незбіжність*: **die Cowpersche Drüse** – *цибулинно-сечівникова залоза* тощо.

Отож, у запропонованій розвідці окреслено основні проблеми, з якими можуть стикатися медичні перекладачі, що здійснюють переклади з німецької мови українською. До них належать (1) *брак двомовних і багатомовних лексикографічних джерел*, (2) *внутрішньотекстова та позатекстова термінологічна неоднорідність*, (3) *викривлена мовна норма*, (4) *питання перекладової практики.*

Список використаних джерел:

1. Rouleau M. La terminologie médicale et ses problèmes // M. Panacea. – 2003. – Vol. IV. № 12. – P. 143–152.

2. Каптуренко О. В., Саплін Ю. Ю. Визначення міжмовних термінологічних відповідників як чинник перекладу медичних текстів // Держава та регіони. Сер. Гуманіт. науки. – 2012. – Вип. 2. – С. 80–85.

3. Reter P. Springen Großwörterbuch der Medizin. Medical Dictionary: Deutsch-Englisch / English-German. – Italy: Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2005. – 1725 S.